

Nr 24.

Ankom till riksdagens kansli den 12 mars 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående utbytande av vittneseden mot en i högtidlig och bindande form avgiven försäkran eller förklaring.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 268, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Åqvist* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående sådana förändringar i gällande bestämmelser i rättegångsbalken och strafflagen, att den nuvarande vittneseden skulle efter prövning av domstol kunna utbytas mot en i högtidlig och bindande form avgiven försäkran eller förklaring, samt om framläggande för riksdagen av förslag där-om.

I motionens syfte ha herrar *Tengström* och *Bæckström* instämt.

I fråga om de skäl som ligga till grund för motionärens hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt gällande bestämmelse i 17 kapitlet 16 § rättegångsbalken skall vittne avlägga ed av följande lydelse: »Jag N. N. lovar och svär, vid Gud och hans heliga evangelium, att jag skall vittna och giva tillkänna allt, vad jag vet i denna sak hänt och sant vara, så att jag ej något förtiger, tillägger eller förändrar; så sant mig Gud hjälpe till liv och själ.»

Enligt kungl. förordningen den 6 februari 1849 bör, då jude skall avlägga vittnesed, nyssnämnda edsformulär följas med den förändring att edsförpliktelsen bör ske »vid Gud och hans heliga lag».

Vidare föreskrives i 16 § av kungl. förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning att, där främmande trosbekännare är av sådan lära som ej tillstödjer honom att avlägga ed, Konungen förordnar huru förfaras bör. Jämlikt detta stadgande har Kungl. Maj:t, även då fråga varit om person som enligt gällande bestämmelser är att anse såsom tillhörande svenska statskyrkan, på ansökan förklarar vederbörande vara berättigad att i stället för vittneseden avgiva löfte av viss lydelse. (Se t. ex. Nytt Juridiskt Arkiv 1927 s. 392 och 1928 s. 96.) För sådant löfte användes följande formulär: »Jag N. N. lovar på heder och samvete, att jag skall vittna och giva tillkänna allt vad jag vet i denna sak hänt och sant vara, så att jag ej något förtiger, tillägger eller förändrar.»

Enligt 17 kapitlet 17 § rättegångsbalken kunna, såvida fråga ej är om svåra brottmål, parterna å ömse sidor enas om att låta vittnet höras utan ed.

Straff för mened finnes utsatt i 13 kap. strafflagen. Där stadgas tillika

att, om bekännare av lära, vari edgång ej är tillåten, på annat i stället för ed vedertaget sätt bekräftat falskt vittnesbörd eller annan falsk utsaga, eller om någon vittnat falskt inför rätta då ed eftergivits honom, skall så anses som hade han gått ed.

Sedan frågan om upphävande eller ändring av den lagstadgade vittneseden varit före bland annat vid 1903 och 1909 års riksdagar, har frågan upptagits av processkommissionen. I sitt år 1926 avgivna betänkande angående rättegångsväsendets ombildning anförde processkommissionen, som ansåg att vittneseden borde bibehållas såsom form för bekräftande av vittnesmål, bland annat följande (se betänkandet del II sid. 269):

För nutida uppfattning stode det klart, att möjlighet måste beredas den, som på grund av sin religiösa åskådning hyste betänklighet att avlägga eden, att få utbyta den mot annan bekräftelseform. Någon befogad invändning syntes ej kunna framställas mot att ersätta de nuvarande bestämmelserna med en föreskrift om rätt för vittne, som hyste betänklighet av nyssnämnd art, att i stället avgiva en högtidlig försäkran på heder och samvete att tala sanning. Förutsättningarna för edens utbytande mot försäkran syntes enligt nu gällande regler vara alltför begränsade, och med hänsyn till att uppskov vid förhandlingen måste undvikas, kunde prövningen ej längre överlämnas åt Konungen utan borde tillkomma rätten, där vittnesförhöret skulle äga rum. Edens utbytande mot högtidlig försäkran skulle givetvis lika litet som för närvarande innebära ett eftergivande av det kriminella ansvaret för falsk utsaga.

I propositionen nr 80 till 1931 års riksdag angående huvudgrunderna för en rättegångsreform uttalade föredragande departementschefen vid frågan om vittnesbevisningen, att tillräckliga skäl till avvikelse från den i vår rätt intagna ståndpunkten beträffande vittneseden icke torde föreligga, men att rätten att utbyta eden mot en högtidlig försäkran borde i lag fastställas och prövningen, till undvikande av omgång och tidsutdräkt, överlämnas åt den domstol vid vilken vittnet skulle höras.

Den av departementschefen sålunda uttalade uppfattningen delades av det särskilda utskott, som behandlade propositionen, samt även av riksdagen.

Genom beslut den 30 september 1932 uppdrog Kungl. Maj:t åt en särskild beredning, processlagberedningen, att utarbeta förslag till lagbestämmelser angående rättegångsväsendet och vad därmed sammanhänge. Enligt de av beredningen till Kungl. Maj:t avgivna årsredogörelserna för beredningens arbete ha preliminära förslag till lagbestämmelser om bland annat vittnen utarbetats.

Utskottet.

I samband med den förestående reformen av det allmänna rättegångsväsendet kommer även frågan om förfarandet vid vittnes avhörande att bliva föremål för omprövning. Härvid kommer bl. a. att övervägas det i förevarande motion framförda spörsmålet om utbyte av vittneseden mot en högtidlig försäkran. Utskottet anser icke tillräckliga skäl föreligga att såsom mo-

tionären yrkat upptaga sistnämnda fråga till behandling utan avbidan på den allmänna rättegångsreformen. De praktiska olägenheter som äro förbundna med den nu gällande ordningen — enligt vilken utbyte av vittnesed mot försäkran endast kan ske efter Kungl. Maj:ts i varje särskilt fall lämnade medgivande — torde huvudsakligen hänföra sig till det dröjsmål med rättegången, som kan vållas genom att en till vittne åberopad person vägrar avlägga vittnesed. Emellertid äga parterna såsom regel möjlighet att genom eftergivande av eden förhindra uppskov med målet och, enligt vad utskottet har sig bekant, begagnas denna utväg ej sällan.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 mars 1937.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Klefbeck*, *Erik Anderson*, *Otto Wangson*, *Ekströmer**, *Colleen**, *Verner Andersson* och *Berglund*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist*, *Lindqvist* och *Lindmark*, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Mellerud, *Eriksson* i Toftered, *Gezelius* och *Landgren*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Bergquist*.
